

Mladá veda

Young Science

Špeciálne vydanie

Mladá veda

Young Science

MEDZINÁRODNÝ VEDECKÝ ČASOPIS MLADÁ VEDA / YOUNG SCIENCE

Číslo 4, ročník 10., špeciálne číslo vydané v septembri 2022

ISSN 1339-3189

Kontakt: info@mladaveda.sk, tel.: +421 908 546 716, www.mladaveda.sk

Fotografia na obálke: Šarkan. © Branislav A. Švorc, foto.branisko.at

REDAKČNÁ RADA

doc. Ing. Peter Adamišín, PhD. (Katedra environmentálneho manažmentu, Prešovská univerzita, Prešov)

doc. Dr. Pavel Chromý, PhD. (Katedra sociálnej geografie a regionálneho rozvoje, Univerzita Karlova, Praha)

Mgr. Jakub Köry, PhD. (School of Mathematics & Statistics, University of Glasgow, Glasgow)

prof. Dr. Paul Robert Magocsi (Chair of Ukrainian Studies, University of Toronto; Royal Society of Canada)

Ing. Lucia Mikušová, PhD. (Ústav biochémie, výživy a ochrany zdravia, Slovenská technická univerzita, Bratislava)

doc. Ing. Peter Skok, CSc. (Ekomos s. r. o., Prešov)

prof. Ing. Róbert Štefko, Ph.D. (Katedra marketingu a medzinárodného obchodu, Prešovská univerzita, Prešov)

prof. PhDr. Peter Švorc, CSc., predseda (Inštitút histórie, Prešovská univerzita, Prešov)

doc. Ing. Petr Tománek, CSc. (Katedra veřejné ekonomiky, Vysoká škola báňská - Technická univerzita, Ostrava)

Mgr. Michal Garaj, PhD. (Katedra politických vied, Univerzita sv. Cyrila a Metoda, Trnava)

REDAKCIA

Mgr. Branislav A. Švorc, PhD., šéfredaktor (Vydavateľstvo UNIVERSUM, Prešov)

Mgr. Martin Hajduk, PhD. (Banícke múzeum, Rožňava)

PhDr. Magdaléna Keresztesová, PhD. (Fakulta stredoeurópskych štúdií UKF, Nitra)

RNDr. Richard Nikischer, Ph.D. (Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, Praha)

PhDr. Veronika Trstianska, PhD. (Ústav stredoeurópskych jazykov a kultúr FSS UKF, Nitra)

Mgr. Veronika Zuskáčová (Geografický ústav, Masarykova univerzita, Brno)

VYDAVATEĽ

Vydavateľstvo UNIVERSUM, spol. s r. o.

www.universum-eu.sk

Javorinská 26, 080 01 Prešov

Slovenská republika

VÝVOJ MIGRÁCIE V EURÓPSKEJ ÚNII

DEVELOPMENT OF MIGRATION IN THE EUROPEAN UNION

Matúš Karaš¹

Autor pôsobí ako externý doktorand na Vysokej škole bezpečnostného manažérstva v Košiciach. Vo svojom výskume sa venuje problematike európskej migrácie.

Author is an external doctoral student at the Faculty of Security Management in Košice. In his research he deals with the issue of European migration.

Abstract

Human migration is the history of the world and the present is a reflection of this history. Migration Crisis in 2015 and 2016, during which according to the European Commission data has come to the EU more than a million persons, the attention of all European societies segments and, as a result, much negative connotations bind to behind publicized migration. However, the social phenomenon of the migration is value indifferent, although it can be as positive: recovery of the economy, balance of demographic crisis, etc., as well as negative impact (trafficking with people), (migration motivated by the use of the public insurance system, etc.). According to the Office of the High Commissioner for Refugees (UNHCR), almost 60 million refugees registered worldwide at the end of 2014.

Keywords: human migration, migration crisis, European commission

Abstrakt

Ľudská migrácia je históriou sveta a súčasnosť je odrazom tejto histórie. Migračná kríza v rokoch 2015 a 2016, počas ktorej podľa údajov Európskej komisie prišlo do EÚ viac ako milión osôb, vyostřila pozornosť všetkých segmentov európskych spoločností a v dôsledku toho sa pri verejnej komunikácii viažu k zahraničnej migrácii mnohé negatívne kontotácie. Samotný spoločenský jav migrácie je však hodnotovo indiferentný, i keď môže mať tak pozitívny (oživenie ekonomiky, vyváženie demografickej krízy a pod.), ako aj negatívny dopad (obchodovanie s ľuďmi), (migrácia motivovaná využívaním systému verejného poistenia a pod.). Podľa Úradu vysokého komisára pre utečencov (UNHCR) evidovali koncom roku 2014 na celej Zemi temer šesťdesiat miliónov utečencov.

Kľúčové slová: ľudská migrácia, migračná kríza, Európska komisia

¹ Adresa pracoviska: Ing. Matúš Karaš, Vysoká škola bezpečnostného manažérstva v Košiciach, Košťova 1, 040 01 Košice
E-mail: matuskaras34@gmail.com

Úvod

Migračné vlny v európskom priestore sa v posledných rokoch zintenzívňujú. Týka sa to všetkých typov migrácií, najvýraznejšie však pracovnej migrácie, alebo migrácie utečencov. Európsky kontinent je mobilitou obyvateľstva ovplyvnený v plnej miere. Takmer tretina všetkých migrantov v roku 2019 sa nachádzala práve v Európe. V roku 2015 čelila Európa vážnej humanitárnej výzve v podobe príchodu viac ako milióna migrantov. V kontexte utečeneckej problematiky to znamenalo 4-násobný nárast oproti roku 2014. Títo migranti najčastejšie pochádzali z krajín ako Sýria, Afganistan, Eritrea a Nigéria. Väčšina z nich smerovala do Nemecka, Maďarska a Švédska.

Naliehavosť, globálnosť a pretrvávanie situácie spôsobilo, že téma migrantov vyprodukovala v európskych krajinách širokú škálu odoziev a stala sa bežnou až obligátnou súčasťou verejnej diskusie. Slovenska sa priamy a reálny príchod migrantov dotýka len v menšej miere. Celkový počet cudzincov u nás je stále jeden z najnižších v Európe, v roku 2018 dosiahol ich podiel na celkovej populácii Slovenska 2,2%, podiel cudzincov v krajinách EÚ-27 je 5,4 %.

Migrácia na Slovensku

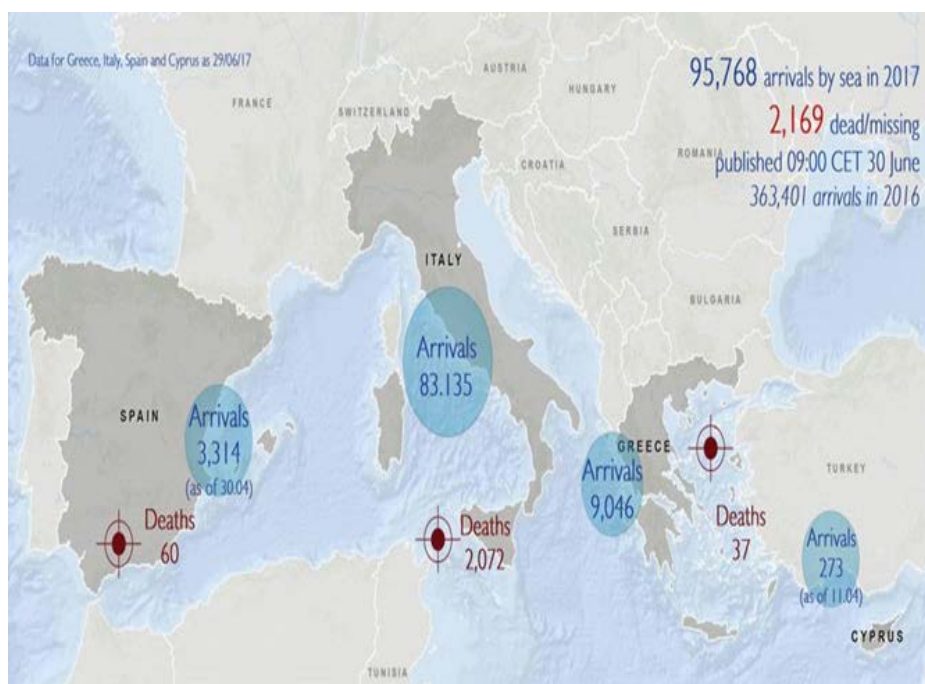
Spomedzi pracovných migrantov, ktorí na Slovensku prevládajú, ide najmä o cudzincov zo Srbska, Rumunska, Maďarska, Česka a Ukrajiny. Počet žiadateľov o azyl je takisto nízky. Slovensko sa vyznačuje jednou z najprísnejších utečeneckých politík. Od roku 1993 do súčasnosti bolo na území Slovenskej republiky zaregistrovaných viac ako 59 000 žiadostí o azyl.

V rokoch 2015 a 2016 registrovali slovenské úrady dokonca menej žiadostí o azyl ako v predchádzajúcich rokoch. Znamená to, že utečenci vnímajú Slovensko ako tranzitnú krajinu. Napriek tomu rozvírila problematika migrácií hladinu verejnej diskusie na Slovensku veľmi výrazne. Táto téma spoločnosť polarizovala, a to v kruhoch laickej aj odbornej verejnosti, politických aj mediálnych diskurzov. Diskusia k migračnej otázke odráža viacero súvislostí a východísk.

Ďalším faktorom je absentujúca a nedostatočná skúsenosť slovenského obyvateľstva s migrantmi na vlastnom území. Debatu o migráciách výrazne ovplyvnil vývoj slovenskej politickej scény v rokoch 2015 a 2016. Výsledkom týchto tlakov nastala všeobecná diskusia postavená na sprostredkovaných informáciách, domnienkach, predsudkoch, alebo problematizácii situácie. Ovplyvnila tvorbu názorov, aj zmenu modelov rozmýšľania a správania sa verejnosti voči migrantom, utečencom. Všadeprítomná a neustále zdôrazňovaná téma migrácií a utečencov jasnejšie vyprofilovala vzťah a prístup verejnosti aj k iným javom, situáciám či skupinám a zasiahla do viacerých ďalších oblastí verejného aj súkromného života. Ovplyvnila postoj k cudzincom, ktorí žijú na Slovensku dlhodobo, aj ku konkrétnym skupinám, napríklad Moslimom, Arabom, Afričanom, ekonomickým migrantom, Rómom.

Migrácia v Európe

Pri pohľade na odhady počtu medzinárodných migrantov, ktoré každoročne zverejňujú Organizácia Spojených národov (OSN) a Medzinárodná organizácia pre migráciu (IOM), je zjavné, že počet migrantov rastie avšak priamo úmerne k rastu celosvetovej populácie. To znamená, že podiel počtu medzinárodných migrantov na celkovej populácii dlhodobo osciluje okolo hodnoty 3 %. Je dôležité si uvedomiť, kto je, alebo nie je do týchto odhadov zahrnutý.

Obrázok 1 - Počet utečencov ktorí dorazili k európskym brehom v roku 2017

Zdroj: LEPSIAGEOGRAFIA [online]

Oficiálna definícia OSN považuje za migrantov iba osoby, ktoré žijú mimo krajiny svojho obvyklého pobytu aspoň jeden rok. Takýto pohľad v zásade vylučuje početne veľmi významnú sezónnu migráciu či sťaže, napr. počas v Európe obľúbeného programu študentských pobytov Erasmus.

Definícia zo svojej podstaty zohľadňuje iba medzinárodné pohyby a nezaobrá sa vnútroštátnou migráciou, ktorá vo svojom dôsledku predstavuje najpočetnejšiu migráciu na planéte vôbec.

Napríklad Čína, ktorá je svojou rozlohou len o niečo menšia ako Európa. V tej krajine žije omnoho viac vnútroštátnych migrantov než na celom svete tých medzinárodných.

Podľa Úradu vysokého komisára pre utečencov (UNHCR) evidovali koncom roku 2014 na celej Zemi temer šesťdesiat miliónov utečencov.

Priame a nepriame vojenské zásahy niektorých veľmocí vyvolali neovládateľný deštruktívny proces. V roku 2014 pri pokusoch nelegálne sa preplaviť do Európy zahynulo tri a pol tisíc nešťastníkov, teda viac ako pod osudnými Dvojičkami v septembri 2001. Toto číslo vyžaduje chladnú hlavu a strategické riešenia.

Dlhotrvajúca utečenecká vlna nepriniesla len nové skúsenosti o rozličných migrantoch z tzv. islamského sveta, ale aj nás samotných. Staré režimy z východnej Európy kolabovali v roku 1989 aj preto, že dogmaticky trvali na pôvodných predstavách, nevedeli sa pružne a pragmaticky prispôbiť novým poznatkom a pohybom, a preto, že svoj svetonázor, často redukovaný do schematických poučiek, považovali za jediný správny. Tomuto prístupu nie sú celkom odolné ani politické systémy, ktoré odmietajú monopolné postavenie jednej strany.

Počas Silvestra v roku 2015 došlo v Kolíne nad Rýnom, Hamburgu, Düsseldorfe, Stuttgarte, Bielefelde, Frankfurte nad Mohanom, rakúskom Salzburgu, švajčiarskom Zürichu, fínskych Helsinkách k sexuálnym útokom zo strany najmä Severoafričanov na nemecké ženy. Zakrátko dostala prokuratúra v Kolíne nad Rýnom viac ako tisícsto trestných oznámení.

Nemecká a Európska verejnosť čaká na vecné vysvetlenie tohto javu. Európania získali prvé informácie skôr predovšetkým od tzv. alternatívnych médií, ktorých popularita tým vzrástla. Spočiatku došlo k relativizácii útokov, vytváral sa obraz podobný prejavom, ktoré sa dejú počas mníchovského pivného festivalu Oktoberfest. Abú Jusúf, salastický imám v malej mešite Al-Tavhíd vo štvrti Kalk (predmestí na východe Kolína), v rozhovore pre televíznu stanicu nešťastne naznačil, že k situácii prispeli nemecké ženy, lebo sa ľahko obliekli a nevhodne navoňavkovali.

Migrácia sa pravdepodobne stala jedným z najdôležitejších determinantov globálneho zdravotného a sociálneho rozvoja v Európe. Ľudia sa pohybujú vo väčšom počte ako predtým a robia to rýchlejšim tempom a na väčšie vzdialenosti. Dokonca aj za ideálnych podmienok môže vysídlenie a presídľovanie spojené s migráciou – dobrovoľnou a nedobrovoľnou – predstavovať zložité následky. Migrácia má dôsledky pre tých, ktorí sa sťahujú. Dôsledky migrácie pre systémy zdravotnej starostlivosti v Európe a vo svete môžu byť veľké.

Európska únia (EÚ) má masívny pohyb obyvateľstva. Emigrácia v EÚ je historicky dôležitým a vysoko efektívnym ekonomickým, politickým a sociálnym prostriedkom na prispôsobenie sa a väčšina krajín z migrácie profitovala.

Vznik EÚ ako silného ekonomického subjektu však v súčasnosti spôsobuje zmeny v smere migrácie. Je nepravdepodobné, že by sa to tak skoro zmenilo. S tým, ako sa princípy voľného pohybu viac ustanovujú, a s rozširovaním členstva v EÚ sa skutočne zvýši potenciál ľudí pohybovať sa v rámci EÚ a do nej.

V roku 1997 bolo Medzinárodné centrum pre migráciu a zdravie (ICMH) požiadané Európskou komisiou, aby preskúmalo zdravotné dôsledky migrácie do krajín EÚ. Prehľad pokrýval široké spektrum zdravotných problémov, od prenosných chorôb až po duševné zdravie a zakladanie rodiny.

V posledných rokoch bol v Európe aj vo svete veľký nárast veľkosti tokov utečencov v porovnaní s predchádzajúcimi desaťročiami. Tvorcovia politik zdôraznili potenciálne bezpečnostné hrozby súvisiace s týmito utečencami.

Predseda protiteroristického a spravodajského podvýboru pre vnútornú bezpečnosť na vypočutí o sýrskych utečencoch povedal, že Spojené štáty vidia nebezpečenstvo

chybného preverovania utečencov, aj potenciál radikalizácie utečencov, keď sa dostanú do USA.

Aby sa pochopila potenciálna bezpečnostná hrozba, ktorú utečenci predstavujú v Európe a vo svete je potrebné preskúmať otázku mobilizácie utečencov. Utečenci, ktorí sú mobilizovaní na vojenské účely, môžu udržiavať stabilitu hostiteľského štátu, konflikt s domovským štátom a brániť medzinárodnému úsiliu o jeho vyriešenie, ale môžu tiež predstavovať ťažkosti pri poskytovaní humanitárnej pomoci obyvateľom v núdzi.

Migrácia v Nemecku

Do Nemecka prišlo v októbri 2021 nelegálne takmer 5300 migrantov z Bieloruska, a to prechodom cez Poľsko. Spolková polícia informovala, že len počas jedného víkendu zadržala na nemeckej strane hraníc s Poľskom 597 ľudí. Spomedzi nich bolo 391 Iračanov, zatiaľ čo zvyšní pochádzali z Iránu, Sýrie, Afganistanu.

Väčšina z nich mala v pasoch bieloruské víza a pečiatku, ktorú im dali úrady pri vstupe do Bieloruska. Bieloruský prezident Alexander Lukašenko koncom mája 2021 avizoval, že Minsk už nebude migrantom brániť v ceste do EÚ cez bieloruské územie, čím reagoval na sprísnené sankcie zo strany Západu.

Odvtedy prichádzajú správy o tisíckach pokusov o nelegálne prekročenie vonkajších hraníc EÚ s Bieloruskom, ako aj nemecko-poľskej hranice. EÚ tvrdí, že Lukašenkov režim migrantov na tieto hranice zámerne vysiela, aby tak v Únii vyvolal chaos a spory.

Spolková polícia uviedla, že v októbri 2021 bolo zaznamenaných 5285 nepovolených vstupov na územie Nemecka. To je výrazný nárast oproti 1903 príchodov, ktoré v Nemecku zaznamenali v septembri.

Migrácia v Španielsku

V roku 2021 lietadlo, ktoré smerovalo z Casablancy do Istanbulu hlásilo zdravotné problémy pacienta. Keď pristáli na ostrove Mallorca, 20 pasažierov sa rozutekalo po letisku a ukázalo sa, že muž simuloval. Medzinárodné letisko na ostrove Mallorca muselo byť na niekoľko hodín uzavreté kvôli tomu incidentu.

Podľa agentúry DPA tam pristálo neplánovane kvôli naliehavému zdravotnému prípadu lietadlo marockých aerolínií letiace na trase medzi Casablancou a Istanbulom.

Podľa miestnych médií sa úrady domnievajú, že išlo o zámernú akciu a nelegálny vstup na územie Španielska. Keď k lietadlu prišla sanitka, aby vyzdvihla pacienta, ktorý mal byť v diabetickom šoku, rozbehlo sa 20 ostatných pasažierov po letisku a prevádzka musela byť pozastavená.

Niekoľko ľudí bolo zatknutých. Človek, ktorý sa sťažoval na zdravotný problém, bol dopravený do nemocnice, a tam lekári konštatovali, že je úplne zdravý. Polícia ho zatkla za ilegálny vstup. List El País napísal, že osoba, ktorá pacienta odprevadila do nemocnice, takisto zmizla. Podľa denníka okrem simulanta zadržali ďalších päť ľudí. Kvôli incidentu muselo byť 13 lietadiel mieriacich na Malorku odklonených na iné letiská a 16 letov odštartovalo z Mallorky so značným oneskorením. Po asi štyroch hodinách uzávery letisko prevádzku obnovilo.

Pri pokuse doplávať na Kanárske ostrovy zahynulo v roku 2021 takmer 800 migrantov. Najmenej 785 migrantov zahynulo od začiatku roka 2021 do konca augusta 2021 pri pokusoch doplaviť sa na španielske Kanárske ostrovy. Uviedla to Medzinárodná organizácia pre migráciu s tým, že toto číslo je viac ako dvojnásobkom oproti rovnakému obdobiu roka 2020.

Medzi migrantmi, ktorí zahynuli, bolo aj 177 žien a 50 detí. Najhorším mesiacom bol v roku 2021 august, počas ktorého zahynulo pri pokusoch dostať sa zo severozápadnej Afriky na Kanárske ostrovy 379 ľudí. Od januára 2021 do augusta 2021 pritom na takejto ceste prišlo celkovo o život viac ľudí než za ktorýkoľvek rok od roku 2014. V roku 2021 zahynulo na tejto trase 320 migrantov.

Riaditeľ Centra analýzy údajov o globálnej migrácii IOM Frank Laczko uviedol, že oficiálne údaje sú takmer určite nižšie ako tie skutočné.

Za prvých osem mesiacov počas roku 2021 prišlo na Kanárske ostrovy celkovo 9386 migrantov, čo je 140-percentný nárast oproti rovnakému obdobiu v predošlom roku, uvádza IOM. Španielska mimovládna organizácia Caminando Fronteras, ktorá sleduje presuny migrantov, sa však domnieva, že počas prvých šiestich mesiacov roka 2021 zmizlo v mori na ceste na Kanárske ostrovy bez stopy 36 člnov.

IOM oznámila, že sa v prvej polovici roka 2021 zdvojnásobil oproti vlaňajšku aj počet úmrtí migrantov, ktorí zahynuli pri pokusoch doplaviť sa cez Stredozemné more do Európy. V prvej polovici roka ich takto zahynulo 513, zatiaľ čo v prvých šiestich mesiacoch roka 2021 to bolo 1146.

Na Kanárske ostrovy prichádza od konca roka 2019 čoraz viac migrantov. Deje sa tak od vtedy, ako došlo k zvýšeniu počtu pobrežných hliadok na juhu Európy, ktoré dopomohlo k výraznému zníženiu počtu migrantov prichádzajúcich do Európy cez Stredozemné more.

Podľa mnohých, ktorí prežili, sa plavba zo západoafrických brehov stáva čoraz riskantnejšou. Na palubách lodí sa tlačí stále viac ľudí, pričom na plavidlách nezriedka dochádza palivo, potraviny a voda. Niektorí IOM prezradili, ako telá tých, ktorí zahynuli v člne, hodili cez palubu, alebo sa cestujúci zbláznili z nedostatku jedla a vody a skočili do mora.

Príchod migrantov na ostrov Fuerteventura

Na Fuerteventure sa letné a jesenné mesiace stretávajú s nepokojom. Sú najpokojnejšie na mori a ako ukazuje história nedávneho prisťahovalectva na Kanárske ostrovy, aj tie s najväčším nárastom príchodu lodí.

Ostrov Fuerteventura prijal 669 migrantov v júni 2021, čo je najvyšší počet od roku 2019. Príchod lodí na Kanárske ostrovy so subsaharskými prisťahovalcami z oblastí Západnej Sahary sa v júni 2021 zvýšil. Väčšina nafukovacích člnov, ktoré dorazili na ostrov Fuerteventura, mala východiskový bod El Aaiún.

Deň v mesiaci	Prichádzajúci migranti
1	52
2	38
15	27
16	54
17	58
18	40
19	41
21	57
22	108
23	46
25	57
26	91

Tabuľka 1 - Príchody v júni 2021 na ostrov Fuerteventura
Zdroj: DIARIO DE FUERTEVENTURA [online]

Záver

Štatistiky udávajú, že najčastejším účelom pobytu migrantov a migrantiek, prichádzajúcich do vysokopríjmových štátov OECD, je zlúčenie rodiny. Dominantnou hnacou silou migrácie je však skôr potreba, či túžba nejakým spôsobom zmeniť či zlepšiť svoju prítomnosť, a potom budúcnosť. Pri pohľade na odhady počtu medzinárodných migrantov, ktoré každoročne zverejňujú Organizácia Spojených národov (OSN) a Medzinárodná organizácia pre migráciu (IOM), je zjavné, že počet migrantov rastie avšak priamo úmerne k rastu celosvetovej populácie. To znamená, že podiel počtu medzinárodných migrantov na celkovej populácii dlhodobo osciluje okolo hodnoty 3 %. Je dôležité si uvedomiť, kto je, alebo nie je do týchto odhadov zahrnutý.

*Tento článok odporúča na publikovanie vo vedeckom časopise Mladá veda:
Dr.h.c. prof. Ing. Josef Reitšpís, CSc., DBA, MSc.*

Použitá literatúra

- CARBALLO Manuel , [cit. 5.01.2002], *Migration and health in the European Union* [online] dostupné z : <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1046/j.1365-3156.1998.00337.x>
- Diario de Fuerteventura [online] [cit. 8.07.2021] dostupné z : <https://www.diariodefuerteventura.com/noticia/fuerteventura-recibe-669-migrantes-en-un-mes-el-mayor-n%C3%BAmero-desde-2019>
- FREIDINGEROVÁ, Tereza. 2020. Ľudia medzi riadkami. [online], Bratislava: *Človek v ohrození, n.o. / Svet medzi riadkami* Bratislava, s. 56. ISBN: 978-80-89817-29-0
- CHLEBCOVA, HECKOVA, Andrea. 2020. *Novodobé migrácie vo verejnej mienke, politickej diskusii a mediálnej praxi* [online], Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, s. 39. ISBN 978-80-558-1631-9
- Konzervatívny web [online] [cit 7. 11. 2021] dostupné z :

<https://www.konzervativnyweb.sk/c/22778643/nudzove-pristatie-na-malorke-budi-podozrenie-po-pristati-sa-pasazieri-rozutekali.html>

6. Lepšia geografia [online] [cit.17.08.2017] dostupné z :

<https://lepsiageografia.sk/rubriky/kolko-utecencov-dorazilo-k-europskym-brehom-v-roku-2017/>

7. ROOS HAER, [cit 17.04.2018], *Journal of refugee studies* [ONLINE] dostupné z:

<https://academic.oup.com/jrs/article/32/1/1/4974970>

8. Tasr [online] [cit.2.11.2021] dostupné z :

<https://www.aktuality.sk/clanok/pq5kwkh/do-nemecka-prislo-v-oktobri-ilegalne-takmer-5300-migrantov-z-bieloruska/>

9. Tasr [online] [cit. 25.09.2021] dostupné z :

<https://spravy.pravda.sk/svet/clanok/601755-pri-pokuse-doplavat-na-kanarske-ostrovy-zahynulo-tento-rok-takmer-800-migrantov/>

Mladá veda

Young Science

ISSN 1339-3189